

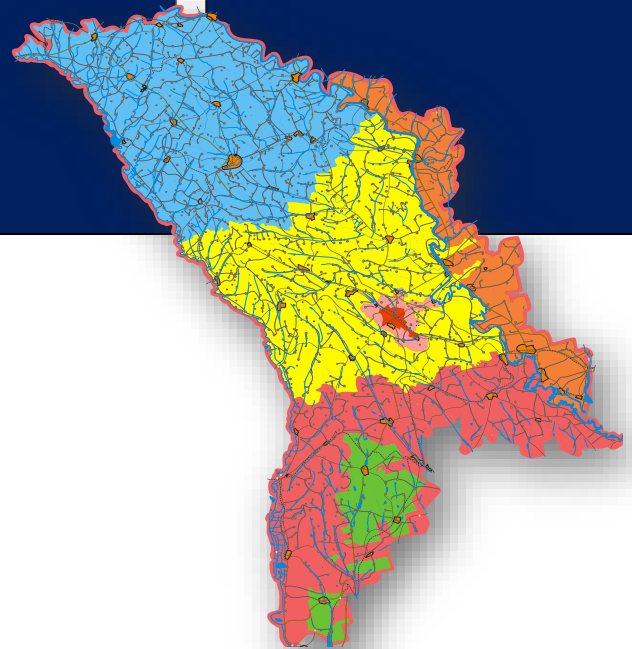
Ministerul Infrastructurii
și Dezvoltării Regionale
al Republicii Moldova

Aprobat
prin Decizia CNCDDL
nr. 01/23 din 24.01.2023

Raport de progres

privind implementarea
Strategiei naționale de
dezvoltare regională
2022 - 2028

Ianuarie -
Decembrie,
2022

Abrevieri

AAC	Asigurarea cu apă și canalizare
ADR	Agencia de Dezvoltare Regională
APL	Administrația Publică Locală
BNS	Biroul Național de Statistică
CDI	Cercetare dezvoltare Inovare
CNCDRL	Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale și Locale
CRD	Consiliul Regional pentru Dezvoltare
DUP	Document Unic de Program
FNDR	Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală
MIDR	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale
PIB	Produsul Intern Brut
POR	Program Operațional Regional
RD	Regiunea de Dezvoltare
SNDR	Strategia Națională de Dezvoltare Regională

Introducere

Politica de dezvoltare regională continuă să fie o parte indispensabilă a procesului de dezvoltare a țării și presupune asigurarea diversificării activităților economice, stimularea investițiilor, reducerea șomajului și îmbunătățirea nivelului de trai.

Strategia Națională de Dezvoltare Regională 2022-2028 constituie principalul document de politici publice de dezvoltare regională a Republicii Moldova și are ca obiectiv principal creșterea competitivității și coeziunii teritoriale prin promovarea unui proces de dezvoltare echilibrată a tuturor regiunilor din țară. Strategia Națională de Dezvoltare Regională consolidează abordarea integrată a politicii de dezvoltare regională de „umbrelă intersectorială” a intervențiilor guvernamentale în regiuni, precum și alinierea în totalitate la politica europeană de dezvoltare regională, în corespundere cu prevederile Acordului de Asociere a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană, precum și cu Agenda globală de Dezvoltare Durabilă 2030.

Anul 2022 a fost axat pe realizarea obiectivului general 3: Îmbunătățirea mecanismelor și instrumentelor de coordonare și implementare a politicii naționale de dezvoltare regională, totodată, axându-se și pe intervenții sistematice și acțiuni ce duc la îndeplinirea Țintelor celor două obiective creșterea competitivității și ocupării forței de muncă a regiunilor și sporirea coeziunii teritoriale și prevenirea excluziunii.

Acest raport evidențiază realizările importante înregistrate în anul 2022 și ne oferă o imagine de ansamblu asupra progreselor realizate în ceea ce privește implementarea obiectivelor și măsurilor strategiei. Totodată, ne permite să identificăm provocările și obstacolele cu care ne confruntăm și să găsim soluții pentru a le depăși.

Pe parcursul perioadei de raportare Direcția politici de dezvoltare regională a realizat următoarele acțiuni conform obiectivelor stabilite în Planul Anual al Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale.

A. Dezvoltarea cadrului normativ pentru implementarea politicii de dezvoltare regională.

A fost aprobată Strategia Națională de Dezvoltare Regională pentru anii 2022-2028 (Hotărârea Guvernului nr. 40/2022)

Pentru aceasta au fost realizate următoarele acțiuni:

- ✓ actualizarea variantei inițiale a SNDR 2022-2028;
- ✓ 5 ședințe de consultare cu Agențiile de Dezvoltare Regională și autoritățile publice locale și centrale;
- ✓ recepționarea propunerilor și recomandărilor de la ADR și elaborarea sintezei de propuneri (5 pagini doar de la ADR);
- ✓ elaborarea Proiectului de Hotărâre de Guvern și a Notei informative;
- ✓ prezentarea spre înregistrare și examinare în cadrul ședinței secretarilor generali ai ministerelor, proiectului hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională a Republicii Moldova pentru anii 2022-2028 cu toate documentele și anexele necesare;
- ✓ elaborarea sintezei propunerilor și recomandărilor, conform avizelor de la instituțiile vizate și consultărilor publice. Definitivarea SNDR 2022-2028;
- ✓ prezentarea spre înregistrare și prezentare cadrul ședinței de Guvern, proiectului hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională a Republicii Moldova pentru anii 2022-2028.

A fost elaborat și aprobat Documentul Unic de Program pentru anii 2022-2024 pentru care s-au desfășurat următoarele activități:

- ✓ elaborarea proiectului HG și a Notei Informative cu privire la aprobarea DUP 2022-2024;

- ✓ prezentarea în adresa Cancelariei de Stat pentru a remite la avizare ministerelor, instituțiilor interesate, inclusiv CALM;
- ✓ elaborarea Sintezei de propuneri și obiecții, conform avizelor prezentate;
- ✓ definitivarea proiectului de act normativ în corespundere cu obiecțiile și propunerile parvenite;
- ✓ prezentarea în adresa Cancelariei de Stat a proiectului actului normativ pentru înregistrare în ședința de Guvern;
- ✓ elaborarea discursului Ministrului pentru prezentarea proiectului în ședința Guvernului.

A fost elaborat mecanismul de susținere a contribuțiilor autorităților publice locale pentru proiectele de infrastructură finanțate din surse externe:

- ✓ elaborarea proiectului Regulamentului privind organizarea concursurilor pentru identificarea, evaluarea și aprobarea programelor și proiectelor de dezvoltare locală propuse spre finanțare din Fondul național pentru dezvoltare regională și locală, care prevede la măsura 3.1 finanțarea din FNDRL a contribuției APL I în cadrul proiectelor finanțate din surse externe (cu suportul expertului);
- ✓ organizate consultări publice. În acest sens a fost desfășurată 1 sesiune de consultări publice în format on-line;
- ✓ obținerea avizelor de la ministerele, instituțiile interesate, inclusiv CALM și elaborarea Sintezei de propuneri și obiecții;
- ✓ definitivarea în corespundere cu obiecțiile și propunerile parvenite (cu suportul expertului);
- ✓ promovarea proiectului spre aprobare în ședința Secretarilor generali;
- ✓ întocmirea discursurilor;

A fost promovat Acordul de finanțare a proiectului „Securitatea aprovizionării cu apă și sanitație în Republica Moldova”, pentru care au fost realizate următoarele activități:

- ✓ a fost elaborat proiectul Decretului Președintelui RM privind aprobarea semnării Acordului de Finanțare dintre Republica Moldova și Asociația Internațională de Dezvoltare în vederea realizării Proiectului „Securitatea aprovizionării cu apă și sanitație în Moldova”;
- ✓ a fost elaborată Nota de argumentare la proiectul Decretului Președintelui RM privind aprobarea semnării Acordului de Finanțare dintre Republica Moldova și Asociația Internațională de Dezvoltare în vederea realizării Proiectului „Securitatea aprovizionării cu apă și sanitație în Moldova”;
- ✓ proiectul Decretului și Nota de argumentare au fost supuse avizării de către ministerele și instituțiile interesate și elaborată Sinteza propunerilor și obiecțiilor;
- ✓ proiectul Decretului și Nota de argumentare au fost definitivat în corespundere cu obiecțiile și propunerile parvenite;
- ✓ proiectul Decretului și Nota de argumentare au fost avizate de către Comisia parlamentară afaceri externe și integrare europeană. În acest sens s-a participat la 1 ședință a Comisiei.
- ✓ dosarul Proiectului Decretului a fost remis către MAEIE (fizic) pentru a fi promovat spre aprobare;
- ✓ dosarul Proiectului Decretului a fost transmis de la MAEIE către Președinție (fizic) pentru a fi aprobat;
- ✓ au fost desfășurate 2 ședințe de lucru comune MIDR-FISM-Banca Mondială;
- ✓ a fost examinat, ajustat și coordonat cu reprezentanții Băncii Mondiale etapele de semnare și ratificare Acordului de finanțare;
- ✓ au fost eliberate de către MAEIE și prezentate (fizic) către MF Deplinele puteri pentru semnarea Acordului de Finanțare și a Acordului de Grant;
- ✓ au fost examinate, actualizate și coordonate cu reprezentanții Băncii Mondiale Termenii de referință pentru echipa de bază a UI (4 unități) a proiectului;

A fost elaborat cadrul normativ în domeniul dezvoltării regionale și locale:

Cu suportul experților au fost elaborate și aprobate Legea 27/2022 privind Fondul național pentru dezvoltare regională și locală și Legea 29/2022 privind modificarea unor acte normative, cu realizarea următoarelor acțiuni:

1. Aprobarea Hotărârii Guvernului Nr.172 din 16.03.2022 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la organizarea și funcționarea Consiliului Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale și Locale;
2. Aprobarea Hotărârii Guvernului Nr.152 din 09.03.2022 cu privire la aprobarea Regulamentului privind gestionarea mijloacelor financiare alocate în Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală, pentru care au fost realizate următoarele acțiuni:
 - ✓ prezentarea spre examinare și înregistrare în cadrul ședinței secretarilor generali ai ministerelor, proiectului de lege privind Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală (număr unic 524/MIDR/2021) și proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative (număr unic 525/MIDR/2021), însoțite de documentele aferente;
 - ✓ prezentarea actelor normative în cadrul ședințelor Comisiilor Parlamentare de profil (10 ședințe);
 - ✓ elaborarea a 4 sinteze de propuneri și recomandări cu referire la proiectul de acte normative (suportul expertului);
 - ✓ organizarea și participarea în cadrul consultărilor publice. (3 consultări publice peste 400 participanți);
 - ✓ elaborarea discursurilor referitor la subiectele din ordinea de zi a ședințelor de Guvern;

Implementarea proiectelor de aprovizionare cu apă și canalizare prevăzute în Documentul unic de program 2022-2024

- ✓ a fost elaborat și aprobat de către CNCDR Planul anual de finanțare a proiectelor de dezvoltare regională din mijloacele FNDR pentru anul 2022 (42 proiecte aprobate spre finanțare, din 46 incluse în DUP 2022-2024);
- ✓ au fost pregătite materialele (proiectele de decizie, note informative) pentru ședința CNCDR privind actualizarea costurilor proiectelor în baza devizelor actualizate;
- ✓ a fost elaborat și semnat Procesul verbal al ședinței CNCDR;
- ✓ în comun cu ADR, au fost elaborate planuri de implementare a fiecărui proiect în anul 2022;
- ✓ monitorizarea procesului de implementare a proiectelor. Săptămânal, în cadrul ședințelor operative MIDR-ADR (8 ședințe) ADR raportează despre progresul implementării proiectelor incluse în PAF FNDR 2022. Săptămânal (9 săptămâni), s-a efectuat totalizarea informației prezentate de către ADR despre progresul implementării proiectelor incluse în PAF FNDR 2022.

Declararea utilității publice de interes național a lucrărilor de construcție a Apeductului magistral Chișinău-Strășeni-Călărași

- ✓ a fost instituită Comisia de evaluare prealabilă;
- ✓ a fost elaborat proiectul HG, inclusiv Nota informativă, privind instituirea Comisiei de evaluare prealabilă;
- ✓ proiectul HG a fost promovat spre aprobare în ședința Secretarilor generali;
- ✓ a fost elaborat discursul pentru prezentarea proiectului HG în ședința secretarilor generali;
- ✓ avizarea proiectului HG de către ministerele, instituțiile interesate, cu elaborarea Sintezei de propuneri și obiecții;
- ✓ definitivarea proiectului HG în corespundere cu obiecțiile și propunerile parvenite (cu suportul expertului);
- ✓ promovarea spre aprobare de către Guvern;
- ✓ a fost elaborat discursul pentru prezentarea proiectului HG în ședința Guvernului;
- ✓ organizarea ședinței Comisiei în format on-line;
- ✓ a fost elaborat proiectul procesului-verbal al ședinței Comisiei (cu suportul UIP);
- ✓ avizarea proiectului Procesului-verbal de către membrii Comisiei;

- ✓ definitivarea Procesului-verbal al ședinței Comisiei în corespundere cu obiecțiile și propunerile parvenite;
- ✓ au fost desfășurate 4 ședințe de lucru comune UIP-MIDR-KfW în cadrul proiectului

Desfășurarea Concursului de propuneri de proiecte pentru finanțarea proiectelor de reabilitare și dezvoltare a infrastructurii locale:

- ✓ în baza HG 152/2022, a fost elaborat proiectul Ghidul aplicantului pentru depunerea cererilor de finanțare (cu suportul expertului);
- ✓ a fost elaborat proiectul anunțului de lansare a concursului de propuneri de proiecte de dezvoltare locală;
- ✓ a fost desfășurată ședința de coordonare a activităților de lansare a concursului, de coordonare a proiectului Ghidului și Anunțului, convocată de către dl Ministru;
- ✓ au fost definitive proiectele Ghidului și Anunțului urmare a ședinței prenotate;
- ✓ au fost pregătite materialele (proiectele de decizii, notele informative) în vederea aprobării Ghidului, Anunțului, precum și aprobarea lansării Concursului de propuneri de proiecte de dezvoltare locală pentru aprobare de către CNCDDL;
- ✓ a fost elaborat și semnat Procesul-verbal al ședinței CNCDDL, privind aprobarea Ghidului, Anunțului, precum și aprobarea lansării Concursului de propuneri de proiecte de dezvoltare locală;
- ✓ au fost ghidate ADR-urile în vederea elaborării planurilor de desfășurare a sesiunilor de informare și instruire a reprezentanților APL I în scopul participării la concurs;
- ✓ a fost elaborat și actualizat zilnic Registrul electronic al cererilor de finanțare depuse în cadrul concursului;
- ✓ zilnic, începând cu data de 28.03.2022, a fost examinată și totalizată informația prezentată de către ADR-uri privind desfășurarea sesiunilor de instruire;
- ✓ s-a participat la 3 sesiuni de informare (1 și 2 on-line) a reprezentanților APL I;
- ✓ au fost acordate cca 20 consultații telefonice reprezentanților APL.

B. Consolidarea capacităților instituțiilor de dezvoltare regională avem următoarele activități realizate:

În contextul organizării ședințelor de instruire pentru funcționarii instituțiilor de dezvoltare regională pe parcursul trimestrului I au fost organizate 3 ședințe de instruire.

Organizarea ședințelor Consiliului Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale și Locale - activități întreprinse și realizate:

În trimestrul I au fost organizate 3 ședințe CNCDDL, în cadrul cărora au fost elaborate și semnate 3 procese verbale și 8 decizii ale CNCDDL.

Pentru organizarea ședințelor s-au întreprins următoarele acțiuni:

- ✓ elaborarea invitației și ordinii de zi/coordonarea și semnarea acesteia;
- ✓ pregătirea și prezentarea materialelor pentru subiectele din Ordinea de zi a membrilor CNCDDL;
- ✓ recepționarea unor propuneri ce vin din partea membrilor CNCDDL și actualizarea subiectelor din Ordinea de zi;
- ✓ transmiterea, prezentarea, informarea membrilor CNCDDL despre ședință (la necesitate prezentarea mai multor informații cu privire la ședință);
- ✓ confirmarea/contactarea membrilor CNCDDL privind prezența sau absența acestora (asigurarea cvorumului);

- ✓ asigurarea logisticii ce ține de organizarea ședinței (rezervare sală, solicitare serviciul de pază privind accesul persoanelor în clădire, link de acces în cazul ședințelor online);
- ✓ elaborarea Procesului-Verbal;
- ✓ elaborarea Deciziilor CNCDDL cu modificări ulterioare ședinței;
- ✓ prezentarea spre examinare a PV și a Deciziilor semnate membrilor CNCDDL;
- ✓ pregătirea materialelor pentru plasarea pe site a deciziilor CNCDDL.

Instituționalizarea Regiunii de dezvoltare Chișinău;

S-a elaborat proiectul Hotărârii de Guvern cu privire la crearea Agenției de Dezvoltare Regională Municipiul Chișinău, Nota informativă și draft-ul analizei de impact a acesteia.

Acțiuni realizate pe lângă realizarea obiectivelor în PA MIDR

- ✓ Planul Direcție politici de dezvoltare regional elaborate și semnat;
- ✓ Planurile de activitate ale Agențiilor de Dezvoltare Regională Nord, Centru, Sud, UTA Găgăuzia pentru anul 2022 au fost analizate cu propuneri și recomandări de rigoare. 4 Planuri coordonate și semnate;
- ✓ Au fost prezentate propuneri pentru planul de activitate al MIDR;
- ✓ A fost elaborat raportul de progres privind implementarea Programului național de dezvoltare a orașelor poli de creștere în perioada anului 2021;
- ✓ A fost elaborat raportul de activitate pentru planul de Guvern pentru anul 2021;
- ✓ Evaluarea conformității Programelor Operaționale Regionale (4);
- ✓ Ședințe cu partenerii de dezvoltare Solidarity PL (5 ședințe);
- ✓ Procesul de angajare a personalului din DR (3 concursuri);
- ✓ Ședințe operative cu Agențiile de Dezvoltare Regională Nord, Centru, Sud, UTA Găgăuzia (săptămânal);
- ✓ Elaborarea raportului lunar privind proiectele din PAF 2022 (lunar);
- ✓ Examinarea, definitivarea, coordonarea și prezentarea spre aprobare a setului de acte pentru cheltuielile de organizare și funcționare a ADR-urilor pentru anul 2022 (Devizul de cheltuieli, Nota informativă, Calculul de retribuire a muncii, Schema de încadrare) (4 seturi);
- ✓ Examinarea, definitivarea, coordonarea și prezentarea spre aprobare a Devizelor de cheltuieli pentru implementarea proiectelor de dezvoltare regională în anul 2022 (42 seturi);
- ✓ Examinarea, procesarea, totalizarea și pregătirea a 16 solicitări de plată pentru asigurarea cheltuielilor de organizare și funcționare a ADR-urilor, precum și pentru implementarea proiectelor;
- ✓ Participarea la ședințele operative convocate de către Secretarul de stat;
- ✓ A fost elaborat și avizat de către CNCDDL Raportul privind implementarea Documentului Unic de Program pentru anii 2017-2020. Raportul a fost prezentat Guvernului;
- ✓ S-a participat la cca 10 ședințe de lucru, etc. cu partenerii externi (KfW, GIZ, ADA, Delegația Republicii Estonia);
- ✓ Au fost avizate cca 10 proiecte de HG elaborate de către MAIA, MM, MF, ME;
- ✓ Au fost examinate cca 220 petiții din partea APL I, II, persoane fizice, organizații ale societății civile, etc., indicații ale Cancelariei, Guvernului, solicitări ale Aparatului Președintelui RM, Curții de Conturi, demersuri cu referire la activitatea ADR-urilor;
- ✓ A fost elaborat raportul privind executarea bugetului FNDR pentru anul 2021;
- ✓ A fost prezentate Cancelariei de Stat informații cu privire la executarea prevederilor Legii Nr. 29/2022, Legii nr. 27/2022;
- ✓ Actualizarea listei proiectelor de acte normative în curs de elaborare și promovare pentru anul 2022. (săptămânal);
- ✓ Prezentarea propunerilor de colaborare cu Estonia, România, Polonia, Elveția;

- ✓ Elaborarea a doua ordine cu privire la activitatea Agențiilor de Dezvoltare Regională;
- ✓ Elaborarea informațiilor în contextul vizitelor în teritoriu a Prim-ministrului și Președintelui RM;
- ✓ Vizite în teritoriu (cel puțin 8 vizite).

II. Implementare proiecte

În vederea atingerii obiectivelor de dezvoltare regională și locală a fost finisat concursul de propuneri de proiecte de dezvoltare regională și au fost organizate noi concursuri pentru selectarea proiectelor de dezvoltare a localităților, pentru orașele poli de creștere și pentru orașele care implementează Programele de revitalizare urbană.

Ca rezultat, a fost aprobată Hotărârea Guvernului Nr.23/2022 cu privire la Documentul Unic de Program pentru anii 2022-2024, document de planificare ce conține proiecte de dezvoltare regională și locală pentru implementarea și realizarea indicatorilor prevăzuți în Strategia națională de dezvoltare regională.

În context, Documentul unic de program pentru anii 2022-2024 cuprinde 45 de proiecte de dezvoltare regională și 496 de proiecte de dezvoltare locală cu un cost total de circa 3,1 mld. de lei implementarea cărora va permite îmbunătățirea condițiilor de trai cetățenilor prin: creșterea competitivității și ocupării forței de muncă în regiunile de dezvoltare; dezvoltarea urbană, revitalizarea economică și socială a orașelor; îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare regionale; îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare locale; construcția și renovarea infrastructurii sociale. Un factor esențial care este orientat spre atragerea investițiilor de la partenerii de dezvoltare a constituit oferirea în premieră posibilităților de cofinanțare a proiectelor din sursele bugetului național.

Astfel, pe parcursul anului 2022 a fost inițiată implementarea a 41 de proiecte de dezvoltare regională și 462 de proiecte de dezvoltare locală pentru care au fost utilizate 538,1 mil. de lei din Fondul național pentru dezvoltare regională și locală inclusiv:

Aprovizionarea cu Apă și Sanitație (AAS):

- 21 proiecte inițiate în 2022;
- 4 proiecte finalizate în 2022;
- 181 534 274,09 lei valorificați pentru anul 2022;
- 20 691 518,65 lei valorificați din sursele UE/KfW;

Indicatori:

- 242,09 km de apeduct construit;
- 52,06 km canalizare construit;
- 2 stații de epurare în derulare;
- 3 studii de fezabilitate elaborate.

Domeniul de intervenție Eficiență Energetică (EE):

- 1 proiect în derulare, 2022;
- 5 proiecte finalizate în 2022;
- 80 296 570,74 lei valorificați pentru anul 2022;

Indicatori:

- 6 clădiri (Liceu + Centru de sănătate publică) renovate sub aspect de eficiență energetică;
- 3800 elevi cu acces îmbunătățit la studii + populația din Găgăuzia cu acces îmbunătățit la centrul de sănătate mun. Comrat)

Valorificarea infrastructurilor de afacere (VIA)

- 5 proiecte inițiate în 2022;
- 1 proiect finalizat în 2022;
- 20 739 743,54 lei valorificați pentru anul 2022;

Indicatori:

- 5 obiective de suport în afaceri în derulare;
- 1 obiectiv de suport în afaceri conectat la structura de acces și utilități publice.

Atracția turistică (AT)

- 7 proiecte inițiate în 2022;
- 0 proiecte finalizate în 2022;
- 21 740 546,67 lei valorificați pentru anul 2022;

Indicatori:

- 2 clădiri renovate. Alți indicatori vor fi atinși pe parcursul anului 2023.

Revitalizare urbană (RUDISP)

- 5 proiecte inițiate în 2022;
- 1 proiect finalizat în 2022;
- 3 subproiecte finalizate în 2022;
- 27 479 303,44 lei valorificați pentru anul 2022;

Indicatori:

Indicatori:

- 2 – mini stadioane construite;
- 6560 m² – pavaj construit;
- 5,4 km - drum construit;
- 6 pavilioane construite la grădiniță
- Școală renovată – 1 (în derulare)

Suținerea domeniului de cercetare, inovare și transfer tehnologic

- NORTEK, primul Centru de Inovare și Transfer Tehnologic din Regiunea de Dezvoltare Nord (finalizat)

III. Realizări la nivel de obiective și direcții prioritare

La începutul anului 2022 a fost inițiat un nou ciclu de planificare strategică până în anul 2028. Astfel, a fost aprobată **Hotărârea Guvernului Nr. 40/2022 cu privire la Strategia Națională de Dezvoltare Regională pentru anii 2022-2028**. Unul dintre cel mai importante documente de politică publică pentru planificarea strategică a dezvoltării regionale a țării, care reprezintă viziunea și prioritățile Guvernului Republicii Moldova în abordarea dimensiunilor teritoriale, a intervențiilor sectoriale, precum și relațiile instituționale care facilitează parteneriatul dintre autoritățile publice centrale, locale, mediul de afaceri și sectorul civic.

Întru realizarea scopului strategic de dezvoltare regională în Republica Moldova, în corespundere cu Noul Concept al dezvoltării regionale, în perioada 2022, implementarea SNDR a fost axată pe îmbunătățirea mecanismelor și instrumentelor de coordonare și implementare a politicii naționale de dezvoltare regional, și anume, perfecționarea cadrului normativ în domeniu și consolidarea potențialului instituțional ce a permis atingerea obiectivelor trasate.

Principalele ținte urmărite în perioada 2022 au constat în:

- Extinderea ariei de acoperire a politicii de Dezvoltare Regională.
- Asigurarea unei cooperări interministeriale eficiente.
- Consolidarea capacităților APL-urilor în implementarea proiectelor regionale.
- Îmbunătățirea mecanismului de finanțare a proiectelor.

În acest sens, remarcăm principalele acte normative aprobate în anul 2022, acestea reprezentând unele dintre cele mai importante realizări ale anului.

Aprobarea **Legii nr. 438/2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova**. Cele mai multe dintre modificări au implicat clarificarea unor procese, responsabilități și aspecte procedurale, inclusiv reformularea obiectivului general și specifice ale politicii de dezvoltare regională.

Pentru a facilita tranziția către noile procese, s-au realizat ajustări la nivel de structură, componentă și funcționare a **Consiliului Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale și Locale (CNCDRL)**, fiind aprobat Regulamentul de organizare și funcționare a CNCDRL prin Hotărârea de Guvern nr. 172/2022.

Modificările operate în structurile guvernamentale au avut un impact direct asupra proceselor în desfășurare legate de alocarea finanțării pentru proiectele de dezvoltare regională, dar și desfășurarea unor inițiative vizate de SNDR. Totodată, în contextul noii structuri ai administrației publice centrale, au fost inițiate acțiuni de cooperare interministerială în vederea prioritizării și implementării proiectelor de dezvoltare regional și locală (inclusiv sinergizarea eforturilor). În acest sens, rezultatul semnificativ atins este instituirea **Fondului Național de Dezvoltare Regională și Locală**, aprobat prin Legea 27/2022, în scopul creării unui mecanism pentru implementarea proiectelor de dezvoltare regională și locală, asigurarea unui cadru unic de planificare a intervențiilor la nivel regional și local

și evitarea dublării finanțării unor și aceleași domenii din mai multe surse disponibile la nivel național. Cuantumul resurselor financiare alocate în FNDRL este de 970,0 mln. lei.

O altă realizare majoră înregistrată în cadrul acestui obiectiv specific a constat în crearea și operaționalizarea **I.P. Oficiului Național de Dezvoltare Regională și Locală**, instituție publică constituită urmare restructurării Fondului de Investiții Sociale din Moldova, responsabilă de implementarea programelor și proiectelor de dezvoltare regională și locală.

Totodată, în perioada de referință, a fost aprobat **Documentul Unic de Program pentru anii 2022-2024 (DUP)**, document de planificare elaborat pe termen mediu pentru implementarea Strategiei naționale de dezvoltare regională, care cuprinde 45 proiecte de dezvoltare regională și 496 proiecte de dezvoltare locală, cu un cost total de cca 3,1 mld. lei, implementarea cărora permite îmbunătățirea condițiilor de trai cetățenilor prin: creșterea competitivității și ocupării forței de muncă în regiunile de dezvoltare, dezvoltarea urbană, revitalizarea economică și socială a orașelor, îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare regionale, îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare locale, construcția și renovarea infrastructurii sociale.

În același context, în perioada anului au fost realizate o serie de activități menite să optimizeze și să eficientizeze cadrul de planificare a politicii de dezvoltare regional și locală, inclusiv:

- Elaborarea și aprobarea **Regulamentului privind gestionarea mijloacelor financiare ale Fondului național pentru dezvoltare regională și locală**
- Elaborarea și aprobarea **Programelor Operaționale Regionale**, la nivelul fiecărei regiuni de dezvoltare, care contribuie la realizarea obiectivelor SNDR 2022-2028 și totodată se bazează pe necesitățile de dezvoltare a RD. Măsurile de intervenției vizează atât Programele și fondurile naționale precum și cele oferite de donator și parteneri de dezvoltare.
- Conceptualizarea și aprobarea unui nou format al desfășurării apelurilor de propuneri de proiecte pe dezvoltarea locală prin care s-a lansat Programului național „Satul european”, prin intermediul căruia sunt susținute proiectele de infrastructură pentru localități (construcția sau modernizarea sistemelor cu apă și canalizare, renovarea grădinițelor, școlilor, caselor de cultură și a altor obiecte de infrastructură locală, proiecte pentru dezvoltarea afacerilor locale și de eficiență energetică).
- Ratificarea Acordului de finanțare dintre Republica Moldova și Asociația Internațională pentru Dezvoltare în vederea realizării Proiectului „Securitatea aprovizionării cu apă și sanitație în Moldova”- care a creat condițiile pentru investiții în mărime de 44,1 mln. USD în infrastructura de aprovizionare cu apă și canalizare, în vederea sporirii accesului populației la servicii publice sigure și calitative.
- Declararea utilității publice de interes național pentru lucrările de construcție a apeductului magistral Chișinău-Strășeni-Călărași, care a creat baza normativă de implementarea a unui proiect de anvergură de aprovizionare cu apă în valoare de cca 27,65 mln. Euro ce va conecta raioanele Strășeni și Călărași la apeductul magistral Chișinău.
- Ratificarea Acordului dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind reglementarea construirii unor apeducte și a Protocolului de amendare a Acordului dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind reglementarea construirii unor

apeducte ce oferă posibilitatea locuitorilor a 4 raioane din Republica Moldova (Nisporeni, Ungheni, Fălești și Glodeni)

În vederea atingerii obiectivelor SNDR și a indicatorilor stabiliți, în conformitate cu art.2, lit. d) din Legea bugetului de stat pentru anul 2022 nr.205/2021, pentru Fondul național pentru dezvoltare regională și locală (FNDRL) au fost aprobate inițial alocații în sumă 770 milioane lei. Urmare a aprobării Legii nr. 112/2022 prin care a fost modificată Legea bugetului de stat pentru anul 2022, alocațiile pentru Fondul național de dezvoltare regională și locală au fost majorate cu 200 milioane lei, constituind 970 milioane lei. Ulterior, ca urmare a modificării Legii bugetului de stat pentru anul 2022 prin Legea 260/2022, alocațiile pentru Fond au fost diminuate, constituind **928,5 milioane lei**.

Sursele financiare, aprobate pentru implementarea proiectelor de dezvoltare regională și locală (cheltuieli CAPEX) în anul 2022, au fost valorificate după cum urmează:

DUP 2022-2024	Nr. proiectelor	Costul proiectelor din FNDRL (conform cererii de finanțare), miliarde lei	Suma totală din FNDRL valorificată la data 31.12.2022, milioane lei	Bugetul aprobat/rectificat pentru anul 2022, milioane lei	Gradul de valorificare %
Proiecte de dezvoltare regională	4	1,03	194,28	279,95	69,40%
Proiecte de dezvoltare locală	4	1,86	343,93	622,09	55,30%
TOTAL	5	2,89	538,21	902,04	59,70%

Prin urmare, gradul de valorificare a alocațiilor financiare din FNDRL pentru anul 2022, conform destinației funcționale este reflectată în tabelul de mai jos:

Indicatori	Alocat A-2022 (milioane lei)	Valorificat 31.12.2022 (milioane lei)	Sold format (milioane lei)	Gradul de valorificare (%)
OPEX	26,46	21,40	5,05	80,90%
CAPEX	902,04	538,21	363,84	59,70%
Total	928,50	559,61	368,89	60,30%

În scopul implementării proiectelor de dezvoltare regională și locală, finanțate din Fondul național pentru dezvoltare regională și locală, pe perioada de raportare au fost valorificate mijloace financiare în mărime de **538,21 milioane lei** sau 59,70 % din alocațiile prevăzute în Fond pentru anul 2022, după cum urmează:

Nr. d/o	Măsura de intervenție	Alocațiile necesare din FNDRL pentru implementare în 2022-2024, milioane lei	Cuquantumul alocat din FNDRL în anul 2022, milioane lei	Suma valorificată din FNDRL în anul 2022, milioane lei
Proiecte de dezvoltare regională				
1	M-1.1. Valorificarea infrastructurilor de afacere	63,89	14,80	12,61
2	M-1.2. Dezvoltarea mediului antreprenorial	0,38	0,39	0,38
3	M-1.3. Sporirea atractivității turistice	100,39	59,24	29,30
4	M-2.3. Revitalizare urbană și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice	58,25	41,42	30,16
5	M-3.1. Aprovizionarea cu apă și sanitație	807,46	164,10	121,83
Total proiecte de dezvoltare regională		1030,30	279,95	194,28
Proiecte de dezvoltare locală				
1	M1.1. Construcția/extinderea/reabilitarea/modernizarea sistemelor de alimentare cu apă, de epurare a apei și de canalizare, destinate obiectivelor publice de interes local	967,81	257,64	178,59
2	M-1.2. Instalarea iluminatului public	54,94	71,73	13,12
3	M-1.3. Elaborarea Planurilor Urbanistice Generale	12,07	13,40	1,77
4	M-2.1. Construcția, renovarea/reabilitarea clădirilor publice, inclusiv prin măsuri de îmbunătățire a eficienței energetice (creșterea performanței energetice) a clădirilor publice	422,41	109,60	74,54
5	.2. Instalarea sistemelor de producere și furnizare a energiei folosind resurse regenerabile	24,87	27,74	0,00
6	.3. Construcția, reconstrucția edificiilor sportive, inclusiv a edificiilor destinate dezvoltării serviciilor sociale destinate populației din grupurile social vulnerabile (centre de îngrijire pentru copii, persoane în etate și persoane cu necesități speciale), inclusiv a infrastructurii medicale	238,79	71,67	36,23
7	.4. Restaurarea / reabilitarea / reconstituirea / conservarea monumentelor / structurilor istorice specifice pentru arhitectura rurală tradițională într-o anumită zonă, destinate unor scopuri publice, inclusiv monumente de for public	133,08	56,16	33,26
8	.1. Creșterea capacităților de valorificare a surselor de finanțare a proiectelor investiționale finanțate alocate din sursele partenerilor de dezvoltare	10,98	14,15	6,42
Total proiecte de dezvoltare locală		1 864,95	622,09	343,93
Total DUP 2022-2024, anul de referință 2022		2 895,25	902,04	538,21

Un moment esențial în spectrul de activități realizat a constituit lansarea concursului de selectare a proiectelor de dezvoltare urbană, revitalizare economică și social a orașelor, aprobată prin Decizia Consiliului Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale și Locale nr. 19/22 din 28 octombrie 2022.

Prin urmare, reieșind din prevederile Regulamentului privind organizarea concursurilor pentru identificarea, evaluarea și aprobarea programelor și proiectelor de dezvoltare regională, propuse spre finanțare din Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală, aprobat prin HG 152/2022, a fost elaborat Ghidul pentru potențialii aplicanți.

Concursul de selectare a proiectelor a fost realizat în cadrul a 2 apeluri lansate și desfășurate simultan conform prevederilor HG nr. 152/2022 și anume:

- a. Apel pe listă – pentru proiectele ce vor fi finanțate în cadrul măsurilor:
 - Măsura 2.1 Conectivitate și mobilitate urbană;
 - Măsura 2.2 Competitivitate și susținerea activităților economice;
 - Măsura 2.4 Modernizarea infrastructurii tehnico-edilitare și a rețelelor de utilități publice.
- b. Apel competitiv – pentru proiectele ce vor fi finanțate în cadrul măsurii:
 - Măsura 2.3 Revitalizare urbană și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice

În acest sens, proiectele depuse în cadrul Concursului se află la etapa 5. Evaluarea Cererilor de finanțare

Provocări și riscuri

Drept urmare a contextului regional în care ne aflăm, inflația, războiul în țara vecină, valul de emigranți și respectiv migrația populației apte de muncă, criza energetică, a intensificat dialogul cu actorii principali implicați în derularea și implementarea proiectelor de dezvoltare regională. Au fost identificate soluții eficiente de ajustare a finanțărilor pentru buna desfășurare și implementare a proiectelor.

Capacitățile limitate ale APL de a dezvolta și implementa proiecte reduce substanțial ritmul dezvoltării comunităților și regiunii. Deseori, calitatea cererilor de finanțare este de un nivel scăzut și reprezintă în mod direct nivelul de pregătire și organizare a echipelor de proiect din partea beneficiarilor. Acest fapt reprezintă o constrângere în asigurarea continuității și durabilității proiectelor de dezvoltare regională.

Procedurile repetate de achiziții publice generează întârzieri serioase în implementarea proiectelor. La licitațiile pentru contractarea lucrărilor de construcție a stațiilor de epurare proiectanții au pregătit caiete de sarcini care fac dificilă evaluarea ofertelor pentru utilaj tehnologic.

Calitatea slabă a documentației tehnice cu omisiuni, necorelări, erori care necesită revizuirii ceea ce duce la afectarea procesului de implementare a proiectelor.

Din motivul situației regionale complicate au fost observate anumite lipsuri pe piața materialelor de construcții, fapt ce a dus la perioade mai îndelungate de identificare a acestora și la întârzieri privind execuția lucrărilor.

La fel, existența unui decalaj demografic și economic foarte mare mun. Chișinău și mun. Bălți, primul și al doilea, după mărime centre urbane din țară, subminează foarte mult perspectivele de dezvoltare

Priorități

1. Aprobarea Programului național de accelerare a dezvoltării municipiului Bălți ca pol de dezvoltare.
2. Aprobarea Programului Național de Dezvoltare Locală 2023-2027.
3. Dezvoltarea Sistemului informațional pentru gestiunea proiectelor de dezvoltare regională și locală.
4. Crearea consiliu Regional pentru Dezvoltare și a Agenției de Dezvoltare Regională.
5. Valorificarea infrastructurii de afaceri în regiunile de dezvoltare, prin implementarea proiectelor din Documentul Unic de Program 2022-2024.
6. Dezvoltarea rețelei poli de creștere și revitalizarea economică și socială a orașelor mici in calitate de catalizatori a dezvoltării locale.
7. Elaborarea unui studiu în vederea identificării premiselor specializării inteligente a regiunilor de dezvoltare ((Nord, Centru, Sud și UTA Găgăuzia).